

Kuva: Mikko Nikkinen

Taipalsaaren ilmastosuunnitelma 2025-2029

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Sisällysluettelo

Aluksi

Keskeiset käsitteet	3
Alkusanat	4

Ilmastotyön nykytila, päästökehitys ja tavoite

Ilmastotyön verkostot	6
Kunnan päästökehitys	7
Arvio tulevasta päästökehityksestä	10
Päästökehityksen vertailua	11
Tavoite päästöjen vähentämisestä	14

Toimenpiteet ja seuranta

Ilmastojohtaminen	16
Energia ja kulutus	19
Kestävä liikkuminen	23
Kestävä ruokajärjestelmä ja maatalous	27
Metsät, hiilinielut ja luonnon monimuotoisuus	29
Kiertotalous	32
Ympäristö/ilmastokasvatus	34
Kestävä matkailu ja vesien suojelu	36
Sopeutuminen ja varautuminen	38
Viestintä ja osallistaminen	40
Suunnitelman toteutumisen seuranta	43

Keskeiset käsitteet

Kasvihuonekaasu	Ilmakehän kaasu (esim. vesihöyry, hiilidioksidi, metaani ja typpioksiduuli), joka päästää auringonsäteilyn lävitseen, mutta pidättää maan pinnalta saapuvaa lämpösäteilyä.
Ilmastonmuutos	Maapallon ilmaston tiedetään muuttuvan luonnollisista syistä. Nyt käynnissä oleva muutos on kuitenkin luonnolliseen ilmastomuuttumiseen verrattuna nopeaa, eikä se anna luonnolle tarpeeksi aikaa sopeutua muutokseen. Ihmistoiminnan seurauksena ilmakehään vapautuu liikaa kasvihuonekaasuja, jotka voimistavat kasvihuoneilmiötä ja aiheuttavat maapallon ilmaston lämpenemisen.
Ilmastotavoite	Ilmastotavoitteista puhutaan, kun toimija kuten yritys, yhdistys, kaupunki, valtio, alue jne. asettaa ilmastotyölleen tavoitteen esimerkiksi olla hiilineutraali. Yleisesti käytetty tavoite liittyy CO ₂ -päästöjen pienentämiseen ja ilmastomuutoksen hillintään. Päästöjen vähenemistä verrataan usein perusvuoden päästötasoon. Suomessa yleisiä perusvuosia ovat 1990 ja 2007.
CO ₂ e	Hiilidioksidiekvivalentti (myös CO ₂ -ekv) on kasvihuonekaasujen yhteydessä käytetty suure ja sen mittayksikkönä käytetään usein massa mittayksikköjä kuten kilo (kg) tai tonni (t).Hiilidioksidiekvivalentissa hiilidioksidin lisäksi on otettu huomioon myös muiden kasvihuonepäästöjen ilmastoa lämmittävä vaikutus.
ALas-laskentamalli	Suomen ympäristökeskuksen ALas päästölaskentajärjestelmä on yhdenmukainen kaikkien kuntien kesken ja sen avulla voidaan vertailla eri kuntien päästöjä myös asukaskohtaisesti. Laskenta kattaa kaikki Suomen kunnat ja 80 päästösektoria. Lisätietoa laskentamallista Suomen ympäristökeskuksen sivulla.
Hiilineutraalius	Hiilineutraalius tarkoittaa, että hiilidioksidipäästöjä tuotetaan korkeintaan sen verran kuin niitä voidaan sitoa ilmakehästä hiilinieluihin. Ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi on ensisijaisen tärkeää vähentää päästöjä.
Perusskenaario	Oletettujen olemassa olevien politiikkatoimien sekä muiden tiedossa olevien kansallisella tasolla päätettyjen toimien vaikutus alueen päästökehitykseen tulevina vuosina
Päästökuilu	Ero nykyisillä toimenpiteillä saavutettavan päästömäärän sekä ilmastotavoitteen välillä.
Päästöhyvitys	Päästöhyvitykset ovat toimia, joilla voidaan sitoa tai vähentää ilmastopäästöjä. SYKE:n skenaariotyökalussa voidaan hyödyntää useita päästöhyvityksiä, jotka ovat yhteneväiset Hinkulaskennan päästöhyvitysten kanssa. Keskeistä on, että päästöhyvitykset täydentävät suoria päästövähennystoimia, eivätkä korvaa niitä.
Hiilinielu	Hiilinielu on periaatteessa mikä tahansa prosessi, joka poistaa hiiltä ilmakehästä, pienentää ilmakehän CO ₂ -pitoisuutta ja siten viilentää ilmastoa. Kyseessä on siis käänteinen prosessi kasvihuonekaasupäästöille, jotka lisäävät CO ₂ :n määrää ilmakehässä ja lämmittävät ilmastoa. Tärkeimmät hiilinielut ovat meret ja metsät.
Hiilivarasto	Hiilivarasto on nimensä mukaisesti esimerkiksi metsä tai suo, joka on sitonut itseensä kasvaessaan hiiltä. Myös pitkäikäiset puutuotteet kuten hirsitalot ovat hiilivarasto.

Alkusanat

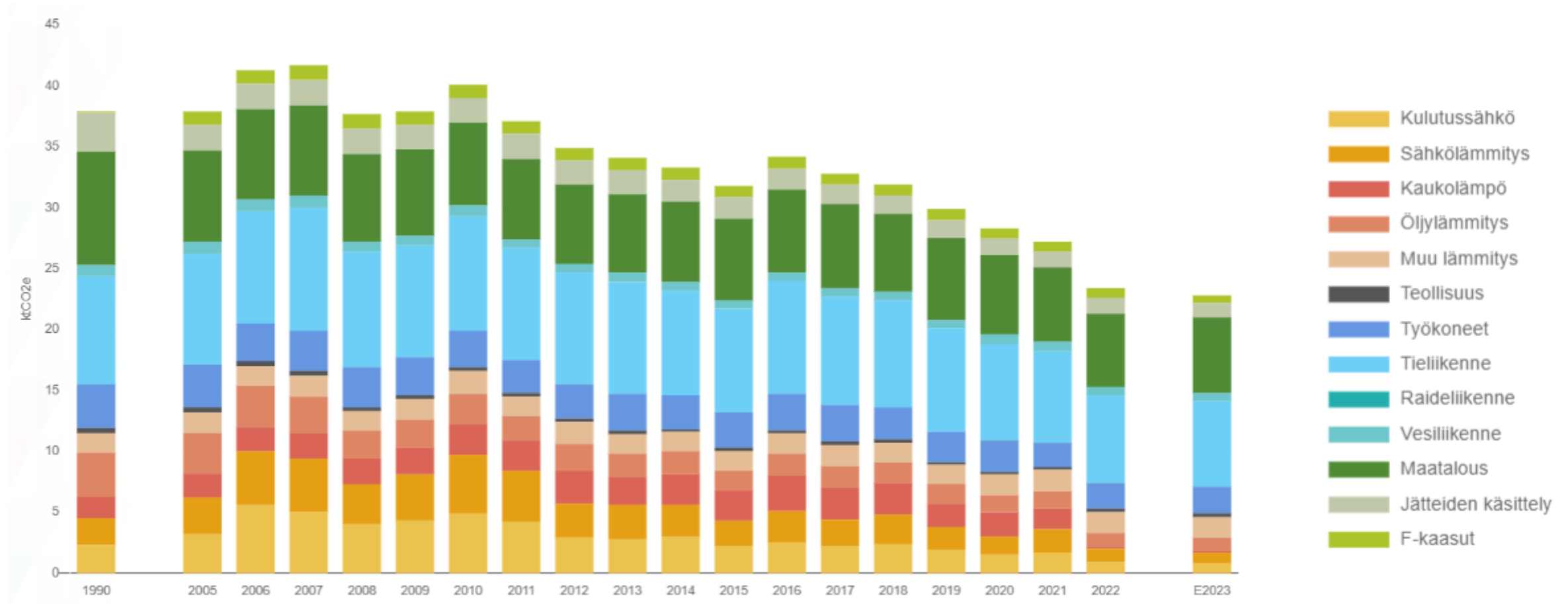
- Suomen tavoitteena on olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää päästövähennyksiä sekä hiilinielujen vahvistamista. Myös luonnon monimuotoisuus on syytä huomioida ilmastosuunnitelmassa, jotta luontokadon eteneminen saadaan katkaistua.
- Kunnilla on hyvin monenlaisia rooleja ja mahdollisuuksia ilmastotyön edistämisessä. Kunnan merkistys ilmastotyössä voi olla huomattavasti kokoaan suurempi. Kunnat voivat oman päästövähennystyönsä lisäksi mahdollistaa asukkaille, yrityksille ja muille toimijoille erilaisia valintoja, joille ne voivat vähentää päästöjään.
- Ilmastosuunnitelma toimii Taipalsaaren kunnan tekemän ilmastotyön pohjana ja sen on määrä tehdä kunnan ilmastotyöstä näkyvämpää ja määrätietoisempaa. Ilmastoteoilla on usein mahdollista saavuttaa myös taloudellisia säästöjä, kilpailuetua ja vetovoimaa.
- Tämä suunnitelma on tehty vuosien 2023-2024 aikana. Sen laatimiseen on saatu ympäristöministeriön myöntämä valtionavustus. Suunnitelman sisältö noudattaa ilmastolain (423/2022) § 14a mukaisia vaatimuksia. Ilmastosuunnitelmatyön aikana osallistettiin laajasti Taipalsaaren kunnan henkilöstöä, päättäjiä, kuntalaisia, nuoria ja alueen muita toimijoita. Yhteistyötä tehtiin Etelä-Karjalan muiden kuntien sekä alueella käynnissä olevien ilmastohankkeiden kanssa. Suunnitelma tehtiin saman aikaisesti viiden muun Etelä-Karjalan kunnan kanssa ja suunnitelman tekoa koordinoi Etelä-Karjalan liitto.

1. Ilmastotyön nykytila, päästökehitys ja tavoite

Ilmastotyön verkostot

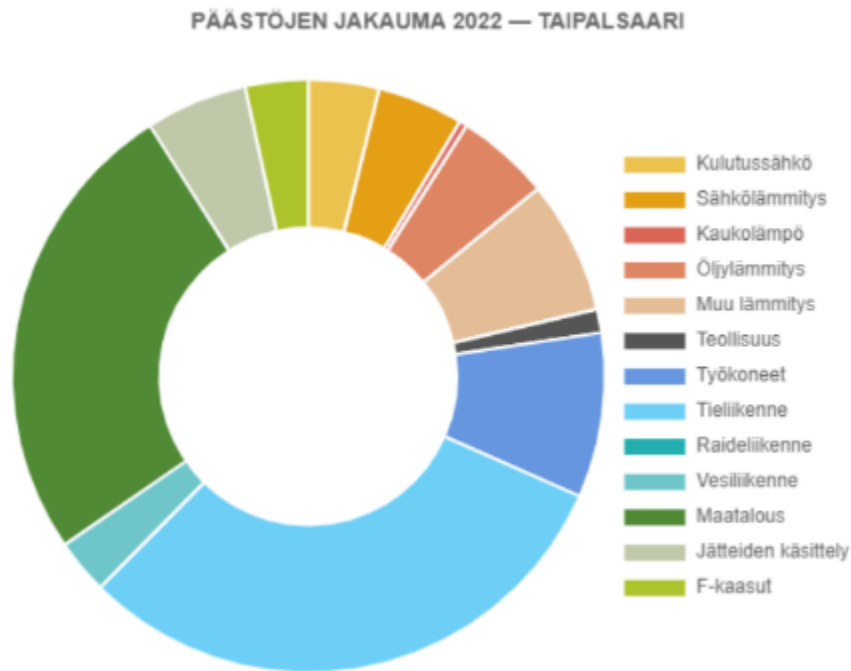
- Taipalsaaren kunta tukee Lappeenrannan kaupunkia sen hiilineutraaliustavoitteessa (Net Zero Cities). Lisäksi Taipalsaari kuuluu Lappeenrannan kaupungin hallinnoimaan [Greenreality-verkostoon](#).
- Taipalsaari on [Saimaa Geoparkin](#) jäsenkunta. Taipalsaari on myös allekirjoittanut [Järvi-Suomen peruskirjan](#) ja sitoutunut sen toimesta suojelemaan alueensa vesistöä ja edistämään alueen elinvoimaa.
- Ilmastotyötä edistävä Länsi-Saimaan [jalankulun ja pyöräliikenteen edistämishjelma](#) on laadittu Taipalsaarelle yhteistyössä Lemmin, Savitaipaleen ja Luumäen kanssa vuonna 2023. Tähtäin edistämishjelman toimenpiteillä on vuodessa 2030.
- [Taipalsaaren kunnan ympäristöohjelma](#) on laadittu vuonna 2015-2016 osana EAKR-rahoitteista Etelä-Karjalan kuntien ympäristöohjelmat –hanketta.

Taipalsaaren käyttöperusteiset päästöt 1990 ja 2005-2023

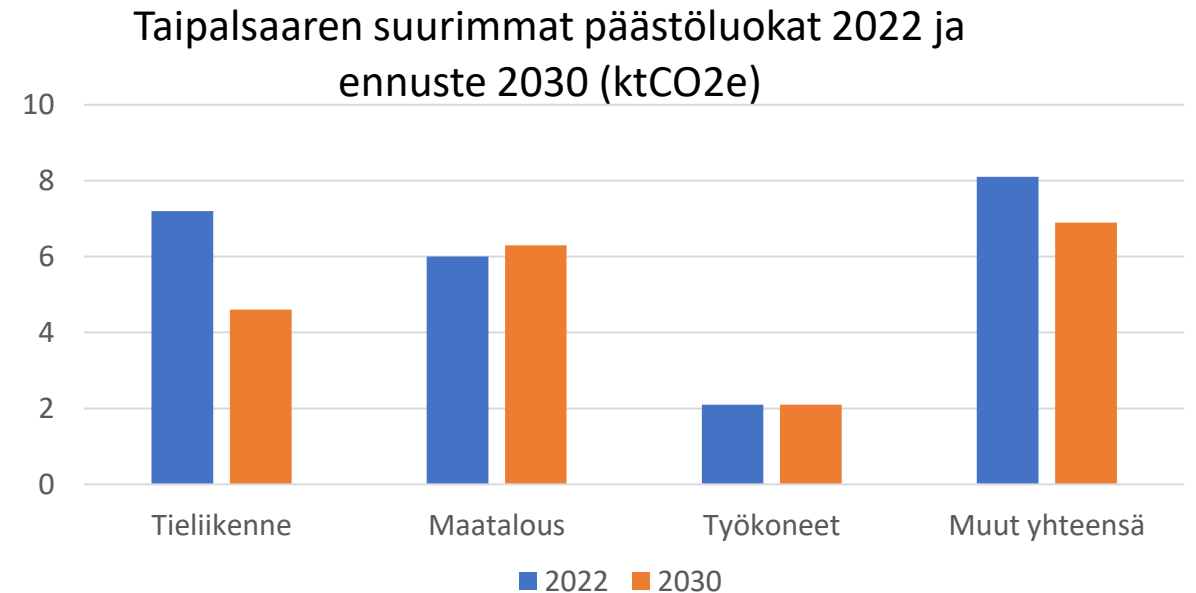
Laskentamalli: Hinku-laskenta ilman päästöhyvityksiä. Lähde: [SYKE - kuntien ja alueiden khk-päästöt \(hiilineutraalisuomi.fi\)](https://hiilineutraalisuomi.fi)

Mistä Taipalsaaren päästöt syntyvät?

Ilmastosuunnitelmassa esitetään tiedot kunnan alueelta aiheutuvista kasvihuonekaasupäästöistä päästökauppaan kuuluvia erillisvoimalaitoksia ja teollisuuslaitoksia sekä raskasta kauttakulkuliikennettä (paketti-, kuorma- ja linja-autot) lukuun ottamatta. Tämä päästölaskennan rajausta vastaa kuntien ja alueiden käyttöperusteisen päästötietopalvelun niin sanotun Hinku-laskentamenetelmän mukaista laskentarajausta ilman laskennallisia päästöhyvityksiä.

Lähde: [Opas kunnan ilmastosuunnitelman valmisteluun](#)

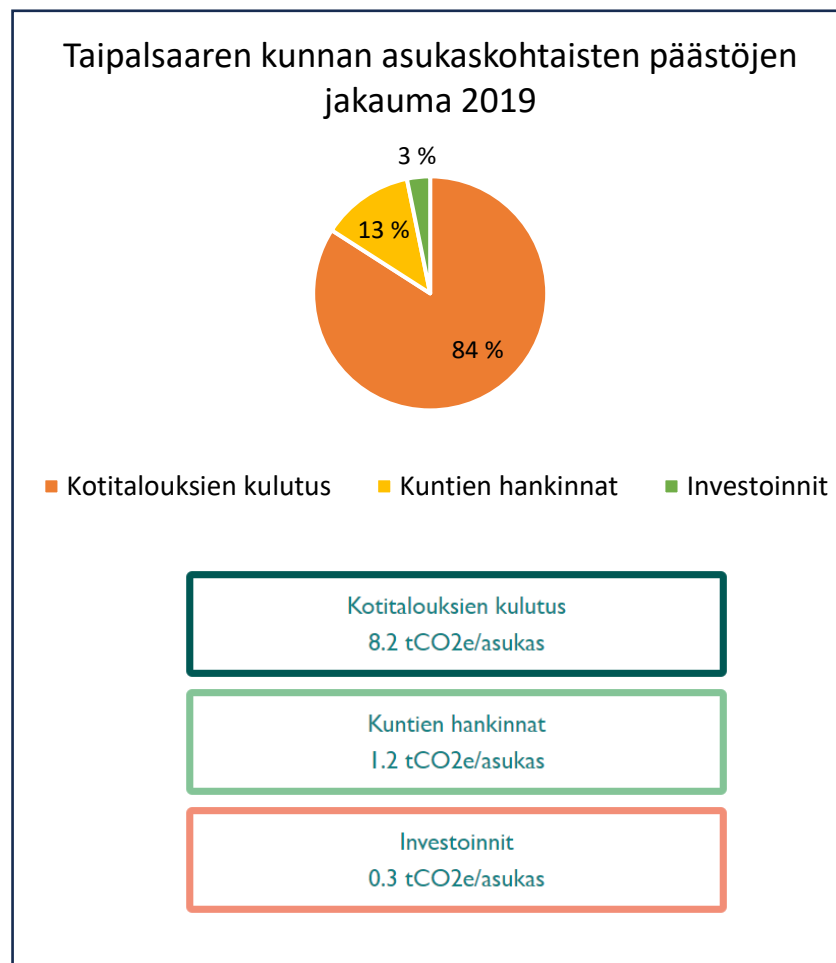
Muut -luokassa: lämmitys, kulutussähkö, teollisuus, raide- ja vesiliikenne, jätteiden käsittely, F-kaasut

Suurimpien päästöluokkien osalta isoin vähennyspotentialiaali on tieliikenteessä. Taipalsaarella myös mm. rakennusten energiatehokkuudessa, F-kaasuissa, teollisuudessa ja jätteiden käsittelyssä on merkittävää päästövähennyspotentialiaalia.

Lähde: [SYKE - kuntien ja alueiden khk-päästöt \(hiilineutraalisuomi.fi\)](#)

Kulutusperäiset päästöt/ asukas Taipalsaarella

- Suomen ympäristökeskuksen (Syke) laskemat kuntien kulutusperäiset kasvihuonekaasupäästöt sisältävät päästöt kotitalouksien kulutuksesta, kuntien hankinnoista ja investoinneista, sekä yksityisistä asuinrakennus-investoinneista.
- Syke julkaisi kulutusperäisten päästötietojen päivityksen joulukuussa 2024. Taipalsaaren kunnan kulutusperusteiset päästöt olivat laskeneet hieman vuodesta 2015 vuoteen 2019. Kaiken kaikkiaan [kuntien kulutusperäiset päästöt ovat vielä kaukana kestävästä tasosta](#).

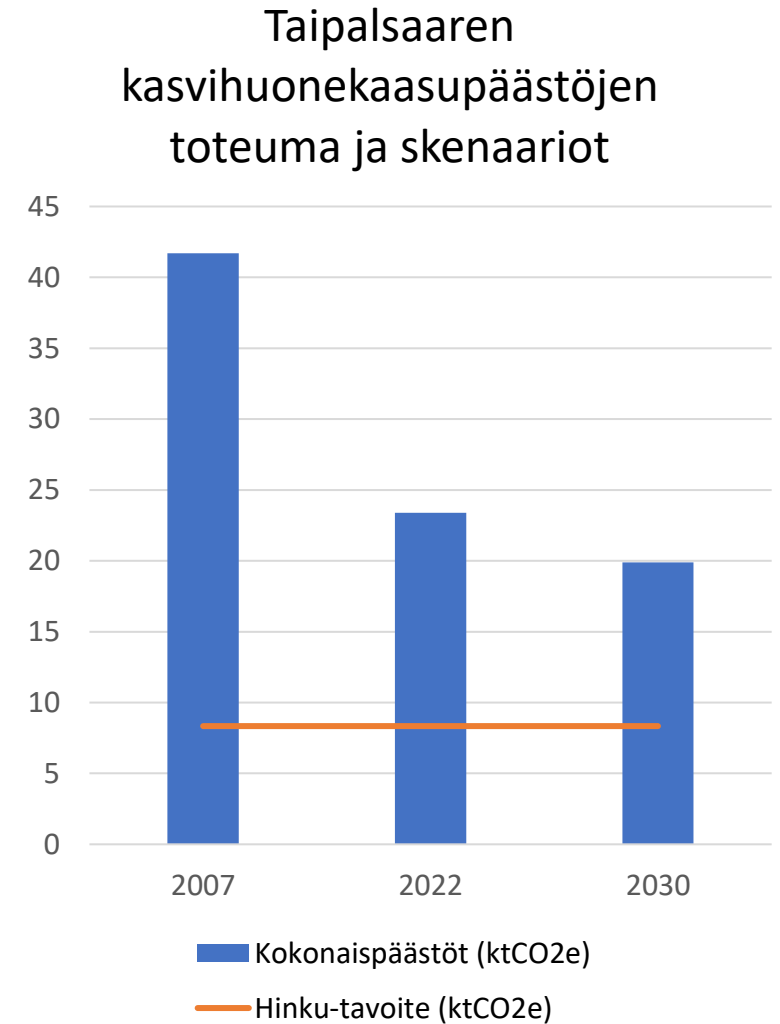

Vuonna 2019 Taipalsaarella kulutusperäiset päästöt syntyivät pääosin kotitalouksien kulutuksesta. Siinä suurimpina päästönlähteitä ovat liikkuminen ja asuminen.

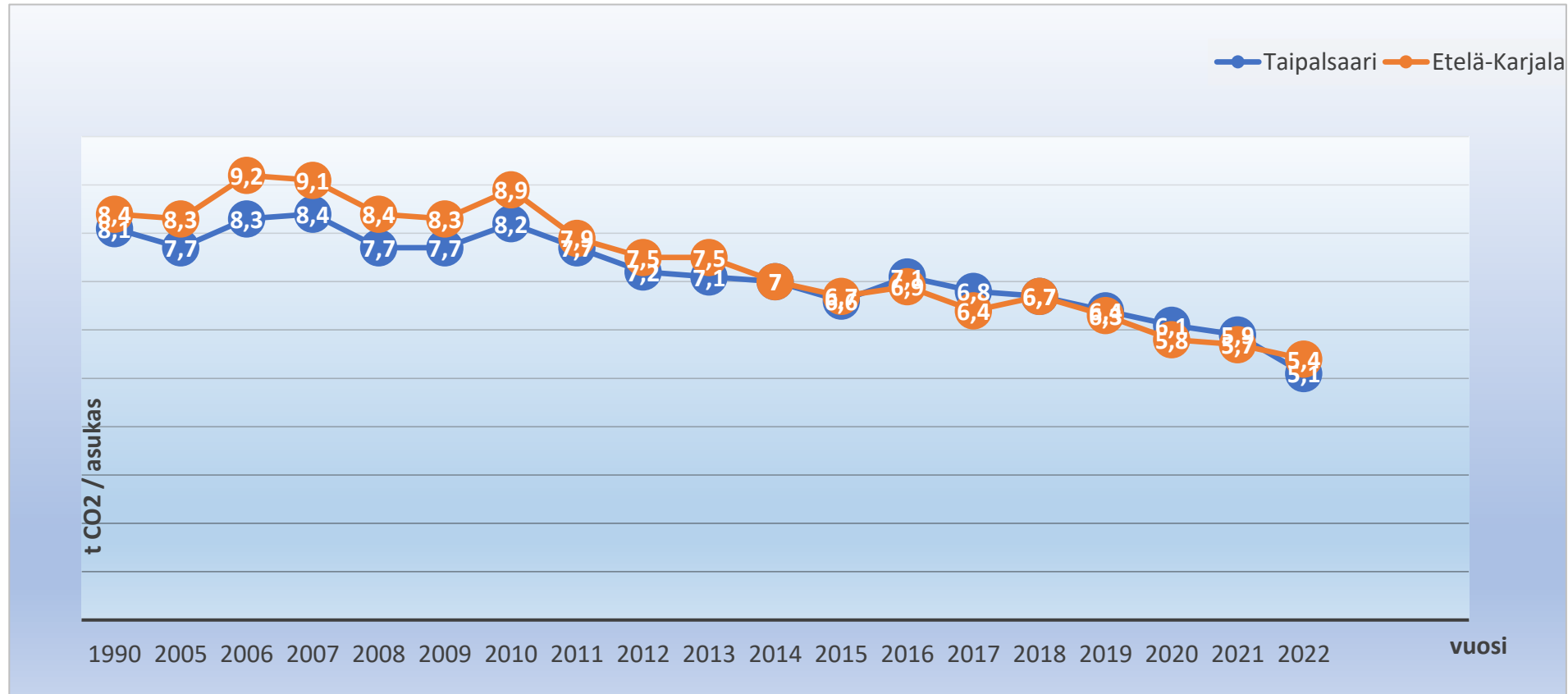

Arvio tulevasta päästökehityksestä

- Päästökehityksen vertailuvuodeksi valittiin 2007 Hinku-laskentasäännön mukaisesti.
- Taipalsaaren kunnan kokonaispäästöt ovat vähentyneet Suomen Ympäristökeskuksen (Syke) tilastoissa vertailuvuoden 2007 tasosta (41,7 ktCO₂e) vuoden 2022 tasoon (23,4 ktCO₂e) -44% ja asukaskohtaiset päästöt -39%.
- Syken skenaariotyökalun mukaisen perusskenaarion, eli olemassa olevien politiikkatoimien ja muiden kansallisella tasolla päätettyjen toimien mukaan Taipalsaaren päästöt tulevat vuoteen 2030 mennessä vähenemään vielä noin 3,8 ktCO₂e vuoden 2022 tasosta.
- Tällöin kokonaispäästövähennys vuosina 2007-2030 on 51,4 %.
- Matkaa Hinku-laskentasäännön mukaiseen 80% päästövähennystavoitteeseen jää vielä 11,7 ktCO₂e.
- Lähde: [SYKE - kuntien ja alueiden khk-päästöt \(hiilineutraalisuomi.fi\)](https://hiilineutraalisuomi.fi)

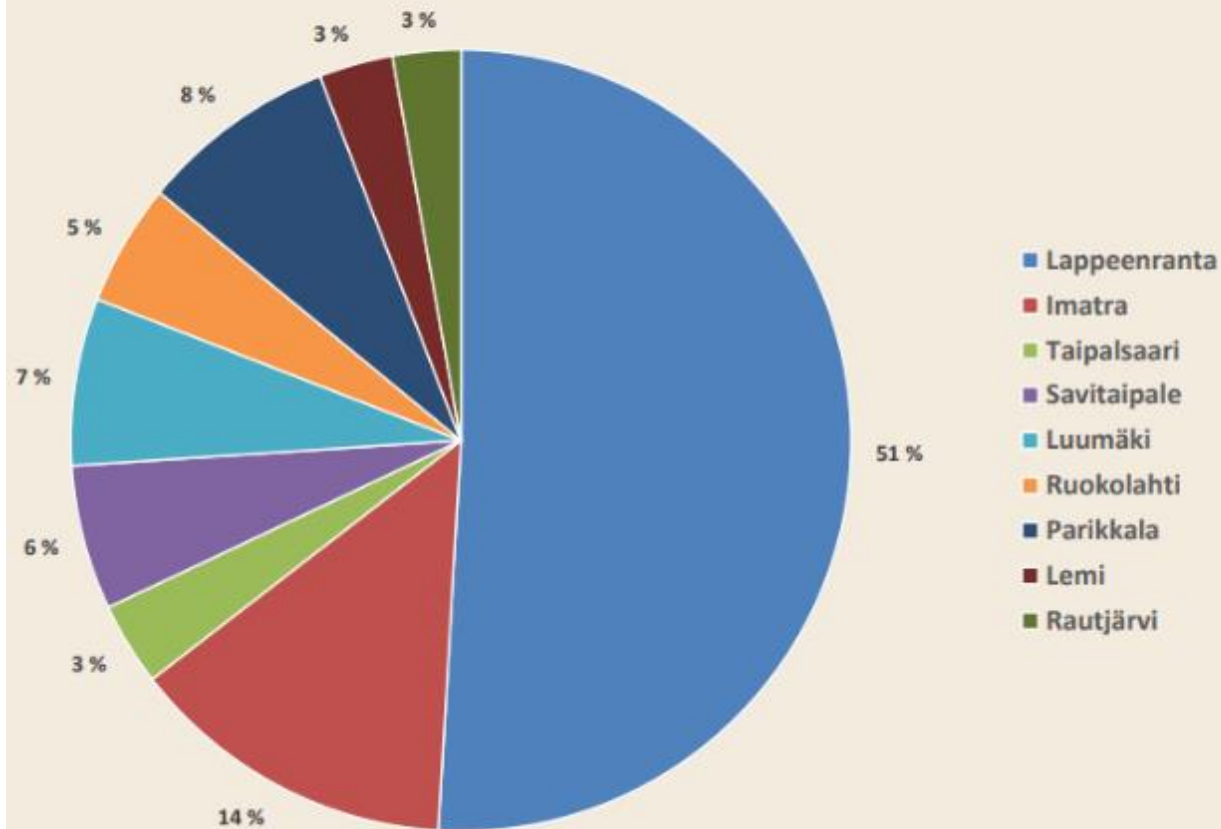

Käyttöperusteisten päästöjen kehitys / asukas Taipalsaarella ja Etelä-Karjalassa

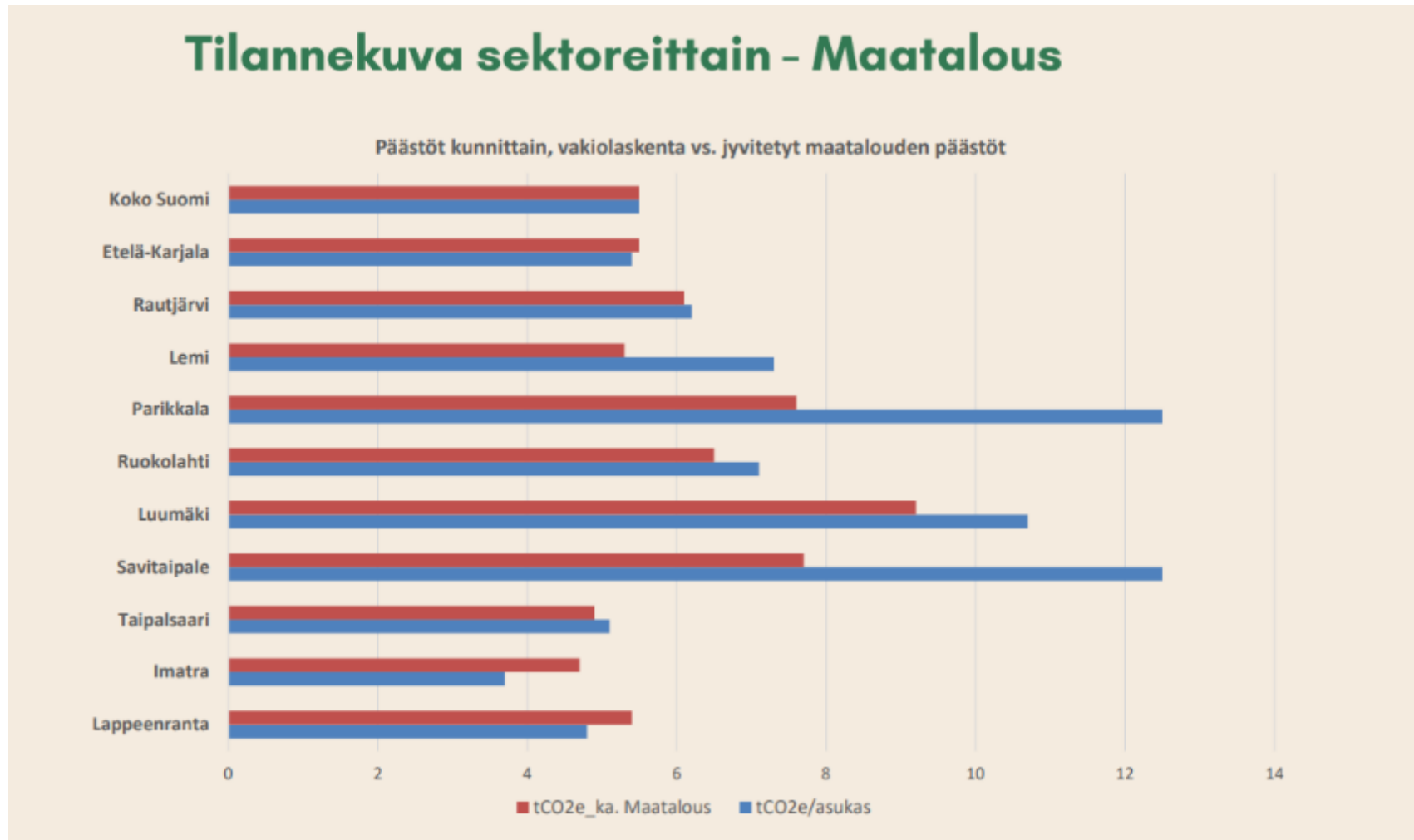
Laskentamalli: Hinku-laskenta ilman päästöhyvityksiä

Päästöjen jakautuminen kunnittain

Lähde: Hiilineutraali Etelä-Karjala tiekartta

Päästöt kunnittain, kun maatalouden päästöt jaettu tasaisesti Etelä-Karjalan asukkaiden kesken

Lähde: Hiilineutraali Etelä-Karjala tiekartta

Taipalsaaren kunnan päästövähennystavoite

- Tavoitteita suunnattiin päästöskenaariotyöpajassa tammikuussa 2024 (ks. Täydentävä materiaali).
- Kuntien ilmastotyöryhmässä yhteisesti sovittiin, että kunnan ilmastosuunnitelmaan tullaan asettamaan kaksi päästövähennystavoitetta, joista molemmat ovat yhtä aikaa voimassa.
- Tavoite 1 ei sisällä päästöhyvityksiä, kun taas tavoite 2 sisältää HINKU-laskentasääntöjen mukaiset päästöhyvitykset.
- Taipalsaarella päästöhyvityksiä arvioitiin saatavan aurinkopaneeleista, biokaasun tuotannosta (EKJH:n omistusosuus) ja maankäyttösektorin nieluja lisäävistä tai turvemaiden CO₂-päästöjä vähentävistä toimista (LULUCF).

• Taipalsaaren tavoite 1.

- Vähennetään alueen kasvihuonekaasupäästöjä **60 %** vuodesta 2007 vuoteen 2030.
- Tällöin vuoden 2030 kokonaispäästöjen tulisi olla **16,68 ktCO₂e tai alle**.

• Taipalsaaren tavoite 2.

- Päästöhyvitykset mukaan luettuna vähennetään alueen kasvihuonekaasupäästöjä **80 %** vuodesta 2007 vuoteen 2030.
- Hyvitykset mukaan luettuna vuoden 2030 kokonaispäästöjen tulisi olla **8,34 ktCO₂e tai alle**.

2. Päästövähennystoimenpiteet

2.1 ILMASTOJOHTAMINEN	2.2 ENERGIA JA KULUTUS	2.3 KESTÄVÄ LIIKKUMINEN
2.4 KESTÄVÄ RUOKAJÄRJESTELMÄ JA MAATALOUS	2.5 METSÄT JA LUONNON MONIMUOTOISUUS	2.6 MUUT TOIMENPITEET: Kierrätys ja kiertotalous, ympäristö/ilmastokasvatus, kestävä matkailu

2.1 Ilmastojohtaminen

Ilmastojohtaminen tarkoittaa organisaation toimintatapoja ja ilmastotyötä ohjaavia työkaluja. Tapaa, jolla johtamisjärjestelmää hyödynnetään ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Hyvällä ilmastojohtamisella kunta voi saavuttaa päästövähennysten lisäksi muitakin etuja kuten kustannussäästöjä, kilpailuetua ja vetovoimaa. Tavoitteet tulee kytkeä kunnan strategiaan ja johtamisjärjestelmään.

Ilmastojohtaminen 1/2

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötaho
Ilmastosuunnitelman seuranta kunnan johtoryhmässä 2 krt / vuosi	- Seurataan ilmastosuunnitelman toimenpiteiden toteutumista - Kutsutaan Lappeenrannan seudun ympäristötoimen edustus mukaan ilmastotyöryhmään	Alkaen 2025	JORY
Kehitetään ilmastotyön sisäistä organisoitumista ja viestintää	- Lisätään hallinnonalojen ja viestinnän välistä vuorovaikutusta ilmastotoimiin liittyen. - Viestinnälle tiedotetaan sisäisesti ilmastotyön etenemisestä ja sovitaan yhdessä ulospäin viestittävästä, kunnan päästövähennystoimiin liittyvistä sisällöistä.	Alkaen 2025	Eri hallinnonalat, viestintä
Hyödynnetään hankerahoitusta ilmastotyön edistämiseksi sekä itse hakien että yhteishankkeisiin osallistumalla	- Seurataan kuntien ilmastotyön rahoitusmahdollisuuksia - Ollaan aktiivisesti mukana hankesuunnitteluverkostoissa	Jatkuva	Kunnan eri toimialat

Ilmastojohtaminen 2/2

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötaho
Ilmastotyötä edistetään vapaaehtoisten sopimusten kautta:	Jatketaan Lappeenrannan kaupungin tukemista heidän NetZeroCities –hiilineutraaliustavoitteessaan	Jatkuva	Hallinto
Lisätään kaikkiin merkittäviin päätöksiin ja suunnitelmiin ilmastovaikutusten arviointi		Alkaen 2025	Hallinto, tekninen toimi, hankinnat
Huomioidaan energiatehokkuus kunnan julkisissa hankinnoissa	- Tutustutaan energiatehokkaita hankintoja ohjaaviin materiaaleihin, esimerkiksi: Energiatehokkuus julkisissa hankinnoissa (TEM) Keino-osaamisverkoston palvelut ja koulutukset Energiatehokkaat hankinnat –verkkokurssi (Motiva)	Alkaen 2025	Hallinto, tekninen toimi, hankinnat
Otetaan ilmastotyö huomioon talousarviota laadittaessa		Alkaen 2026	JORY, päättäjät
Ilmastosuunnitelma huomioidaan kuntastrategiassa ja kunnan toimintakertomuksessa		Alkaen 2026	JORY, päättäjät

2.2 Energia ja kulutus

Suurin osa kaikista ilmastopäästöistä johtuu energiankulutuksesta. Energiatehokkuus säästää rahaa ja vähentää päästöjä. Ensisijaisesti tulisi välttää kaikkea tarpeetonta kulutusta sekä hyödyntää jo olemassa olevaa materiaalia. Puhtaan energiantuotannon hyödyntäminen ja lisääminen on myös keskeistä.

Kunnan kiinteistöissä ja toiminnoissa hyödynnetään uusiutuvaa energiaa ja energiatehokkaita ratkaisuja

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötahot
Tehdään selvitystä ja luovutaan öljylämmityksestä loppuissakin kunnan kiinteistöissä korvaten esim. lämpöpumpuilla	• Palolaitoksen saneerauksen yhteydessä irtaannutetaan öljystä • Edistetään öljylämmityksestä luopumista myös Vehkapaaleen koulun osalta	2025 alkaen	Tekninen toimi
Kehitetään kiinteistöjen energiatehokkuutta mm. älykkäillä ohjausjärjestelmillä	• Selvitetään kustannushyödyt ja toteutetaan kannattavat hankkeet	Aloitettu	Tekninen toimi
Lisätään aurinkoenergian tuotantoa kunnan kiinteistöjen katoilla ja muissa rakenteissa	• Hyödynnetään toteutetun aurinkoenergieselvityksen tuloksia	2025 alkaen	Tekninen toimi
Toteutetaan uudis- ja korjaushankkeet vähähiilisinä	• Ennakoidaan kiristyviä lainsäädännön velvoitteita • Huomioidaan vähähiilisyys suunnittelussa ja kilpailutuksissa	2025 alkaen	Tekninen toimi
Otetaan energiatehokkuus ja ilmastovaikutukset huomioon infrahankkeiden suunnittelussa	• Esim. Kutilan kanavan hankkeessa • Tunnistetaan massatasapainon ja betonimurskeen hyödyntämisen mahdollisuudet • Huomioidaan vähähiilisyys suunnittelussa ja kilpailutuksissa	Heti	Tekninen toimi

Kunta mahdollistaa uusiutuvan energian tuotannon kunnan alueella

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötahot
Mahdollistetaan aurinkoenergian tuotanto yksityisissä suuren mittaluokan erillisvoimaloissa	• Tunnistetaan potentiaaliset kohteet • Mahdollistaminen kaavoitus- tai luparatkaisuilla • Hiilinielut ja luonnon monimuotoisuus huomioiden	Jatkuva	Kaavoitus, tekninen toimi
Mahdollistetaan yksityisten toimijoiden sähkön ja lämmön varastointihankkeet kaavoitus- ja luparatkaisuilla	• Ennakoidaan mahdollisuuksien mukaan esim. kaavoittamalla aluevarauksia • Tunnistetaan potentiaaliset kohteet	Jatkuva, kun ajankohtaista	Hallinto, tekninen toimi, kaavoitus
Mahdollistetaan ja edistetään innovatiivisten energiaratkaisujen toteutumista kunnan alueella (esim. vetyteknologia, power to X)	• Tunnistetaan potentiaaliset kohteet • Ennakoidaan mahdollisuuksien mukaan esim. kaavoittamalla aluevarauksia • Vuoropuhelua elinkeinoelämän kanssa	Jatkuva, kun ajankohtaista	Hallinto, tekninen toimi, kaavoitus
Edistetään ja tuetaan omistajaohjauksen kautta kaukolämmön tuotannon siirtymistä pois polttoon perustuvista menetelmistä	• Jatketaan keskustelua, selvittelyä ja esimerkkikohteisiin tutustumista lämpöyhtiön kanssa	Käynnissä	Kunnanjohtaja/ kunnanhallitus, Taipalsaaren lämpö, Tekninen toimi

Kunta kannustaa asukkaita ja yrityksiä tuottamaan uusiutuvaa energiaa

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötahot
Aktivoidaan kunnan ilmastoviestintää ja näytetään esimerkkiä asukkaille ja yrityksille	- Viestitään kunnan omista uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden toimenpiteistä - Hyödynnetään monipuolisesti eri viestintäkanavia	2025 alkaen	Hallinto, viestintä, tekninen toimi
Kannustetaan ilmastoviestinnän keinoin asukkaita, mökkeilijöitä ja yrityksiä energiansäästöön sekä siirtymään pois öljylämmityksestä	- Viestitään rahoitusmahdollisuuksista, saatavilla olevasta neuvonnasta ja uusiutuvan energian hyödyistä - Hyödynnetään valmiita viestintä- ja kampanjamateriaaleja (mm. Astetta alemmas)	2025 alkaen	Etelä-Karjalan energianeuvonta, viestintä, tekninen toimi
Tuodaan energiaremontteihin liittyvää tietoa rakennusvalvonnan infoihin sekä muihin tilaisuuksiin	Sisällytetään vähähiilisyys olemassa oleviin toimintamalleihin ja tapoihin	Käynnissä	Rakennusvalvonta

2.3 Kestävä liikkuminen

Kestävän liikkumisen kannalta ensisijaisia kulkutapoja ovat kävely, pyöräily sekä joukkoliikenteen käyttö. Kestävä liikkuminen on sosiaalisesti, ympäristöllisesti ja ilmastovaikutuksiltaan positiivista. Arkiliikunnalla on keskeinen vaikutus terveyteen ja hyvinvointiin. Kestävän liikkumisen edistäminen vaatii riittävää infraa ja sen kunnossapitoa, turvallisia ja houkuttelevia liikkumisympäristöjä sekä viestintää ja kannustusta tapojen muutokseen.

Kunta suosii vähäpäästöisiä kulkumuotoja ja pienentää henkilöstön liikkumisen päästöjä

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötahot
Huomioidaan yhteisalustoiminnassa ja sen kehittämisessä ilmastovaikutukset	Tarkastellaan yhteistyössä muiden Saimaan saaristoreitti –kuntien kanssa mahdollisuuksia sisällyttää vähähiilisyyskriteerit hankintoihin		Saimaan saaristoreitin kunnat, hallinto, tekninen toimi
Hankitaan kuntaan vähäpäästöisiä ajoneuvoja ja kuljetuspalveluita	Lainsäädännön mukaisesti, kun seuraavat hankinnat ovat ajankohtaisia	Käynnissä	Hallinto, tekninen toimi
Selvitetään mahdollisuutta tarjota kunnan ajoneuvoja yhteiskäyttöön ilta-, viikonloppu- ja loma-aikoina	Keskustellaan muiden kuntien kokemuksista, selvitetään asukkaiden ja mökkiläisten kiinnostus tai tarve yhteiskäyttöautolle	Käynnissä	Hallinto, tekninen toimi
Jatketaan ja kehitetään entisestään hyviä käytäntöjä henkilöstön kestävästä liikkumisen tukemiseksi	Esim. kilometrikisa, työsuhdepyöräetu ja kimpakyydit	Jatkuva	Hallinto

Kunta mahdollistaa ja edistää asukkaiden kestäväää liikkumista

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötahot
Kehitetään entisestään kaavojen ilmastovaikutusten arviointiin liittyviä käytäntöjä ja otetaan käyttöön uusia työkaluja	Hyödynnetään esim. Kilva-työkalua	Alkaen 2026	Kaavoitus
Kytetään asuntopoliittisen ohjelman toimenpiteet yhdyskuntarakenteen tiivistämisestä sekä joukkoliikenteen kehittämisestä ilmastotyöhön	- Varmistetaan, että asuntopoliittisen ohjelman ja ilmastosuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet tukevat toisiaan - Parannetaan kyläteiden kuntoa tarkistamalla avustusperusteet ja varaamalla määrärahoja	Käynnissä	Kaavoitus, hallinto, viestintä
Toimeenpannaan pyöräilyn ja kävelyn edistämissuunnitelma ja kytetään toteutus ilmastotyöhön	Tunnistetaan synergiaedut ja edistetään suunnitelmia samanaikaisesti	Käynnissä	Kaavoitus, tekninen toimi, hallinto, naapurikunnat, viestintä
Kehitetään pyörien pysäköintimahdollisuuksia mm. satamissa ja kunnantalolla huomioiden turvallisuus ja sähköpyörien latausmahdollisuudet	Kannustetaan asukkaita ja matkailijoita pyöräilyyn mahdollistamalla turvallinen säilytysmahdollisuus mielekkäissä paikoissa	Käynnissä	Tekninen toimi , viestintä
Osallistutaan maakunnallisten matkaketjujen, liikkumispalveluiden, kutsupohjaisten ratkaisujen ja kimppakyytirkaisujen kehittämiseen	- Yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa - Huomioidaan lasten ja nuorten, kuntalaisten, mökkiläisten ja matkailijoiden tarpeet		Hallinto, maakunnalliset toimijat, naapurikunnat, viestintä

Kunta tukee ja vauhdittaa auto- ja veneliikenteen sähköistymistä

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötahot
Tarjotaan sähköauton latausmahdollisuutta kunnan kiinteistöissä	• Lainsäädännön mukaisesti • Viestitään latausmahdollisuuksista	Heti	Tekninen toimi, viestintä
Kehitetään satamissa sähköveneiden latausmahdollisuuksia		Käynnissä	Tekninen toimi
Mahdollistetaan yksityisten sähköauton latauspisteiden toteutus kunnan alueella	• Huomioidaan esim. kaavoituksessa	Jatkuva	Kaavoitus, tekninen toimi

2.4 Kestävä ruokajärjestelmä ja maatalous

Kestävä ruokajärjestelmä kattaa koko ruokaketjun - Alkutuotanto, jalostus, kuljetukset, myynti ja kuluttaminen. Tähän ketjuun kytkeytyvät huoltovarmuus, terveys, ravinteiden kierto, päästöt, luonnon kantokyky, kulutustottumukset sekä hävikki, jätteet ja sivuvirrat. Tavoitteena on toteuttaa ruoantuotanto ja kulutus luonnonvaroja säästäen ja optimaalisesti käyttäen. Pohjoismaisissa ravitsemussuosituksissa suositellaan entistä kasvipohjaisempaa ruokavaliota, kalansyönnin lisäämistä ja lihansyönnin vähentämistä.

Maatalous ja kestävä ruokajärjestelmä

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötahot
Tuetaan paikallisen maatalouden ja kestäväen ruokajärjestelmän kehittymistä	- Tuodaan paikallisia lähituottajia esiin mm. toreilla, kunnan palvelupisteellä, Visit Taipalsaari –sivulla - Kunta tukee osaltaan paikallisten maatalousyrittäjien keskinäisen yhteistyön jäsenystä - Kunta välittää tietoa maatalouden kestävyysmurrokseen liittyvistä rahoitushauista, tilaisuuksista ja saatavilla olevasta neuvonnasta viestintäkanavissaan	2025 →	Hallinto, viestintä, MTK, maaseutusihteeri
Tavoitellaan kunnan ruokapalveluiden ja –hankintojen hiilijalanjäljen minimointia	- Kunta osallistuu hankintarenkaan kehitykseen mm. lähiruuan näkökulmasta ja tuo esiin ilmastotavoitteet - Järjestetään teemaruokaviikkoja yleisten teemapäivien yhteyteen (Hävikkiweek, Suomen luonnon päivä, EU:n luomupäivä, maailman vesipäivä, suomalaisen ruuan päivä, luonnonlaidunpäivä ym.)	2025 →	Sivistystoimi, ruokapalvelut
Vahvistetaan lasten ja nuorten ruuan arvostusta sekä kestäviä ruokailutottumuksia	- Edistetään kotimaista kasvis-, lähi- ja luomupohjaista kausiruokailua kouluissa ja päiväkodeissa nykyisen hankintajärjestelmän mahdollistamissa puitteissa - Tarjotaan kouluihin ja päiväkoteihin istutuslaatikoita - Kunta viestii koululaisten maatilavierailuista	2025 →	Sivistystoimi, ruokapalvelut, viestintä
Toteutetaan kosteikkohankkeita sekä hankeyhteistyön kautta että omana työnä	- Osallistutaan maakunnalliseen ilmastokosteikkojen selvityshankkeeseen - Osallistutaan Pien-Saimaan alueen vesiensuojelu- ja kosteikkohankkeisiin		Lappeenrannan kaupunki, LPR seudun ympäristötoimi, kunta, maaseututoimi, MTK, ProAgria

2.5 Metsät, hiilinielut ja luonnon monimuotoisuus

Luontokato on meneillään oleva globaali kriisi ja monimuotoisuuden romahtaminen vaikuttaa suoraan ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Ilmasto- ja monimuotoisuustoimet tukevat usein toisiaan, mutta voivat olla myös ristiriidassa - kokonaiskestävyyden huomiointi on tärkeää. Kunnalla on merkittävä rooli kestävän maankäytön toteutuksessa ja se voi toimia esimerkkinä omistamiensa metsien hoidossa huolehtimalla virkistys- ja luontoarvoista sekä ilmastokestävyydestä. Luonnon monimuotoisuutta voidaan vaalia vain paikallisesti, joten arvokkaiden kohteiden tunnistaminen ja niistä huolehtiminen on keskeistä. Esimerkiksi purot ja pienvedet ovat merkittäviä monimuotoisuuden kannalta.

Metsät ja hiilinielut

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötahot
Jalkautetaan ilmastosuunnitelman tavoitteet kunnan metsänhoitosuunnitelmaan	• Hyödynnetään ajantasaista tutkimustietoa kestävän metsänhoidon käytännöistä ja hyödyistä • Määritellään kunnan metsäomaisuuden tarkoitus ja tavoitteet; virkistys-, hiilinielu- ja tuottoarvojen suhde toisiinsa ja edistetään hiilinieluja ja hiilivaraston kasvua • Selvitetään metsien sertifiointin mahdollisuuksia ja hyötyjä • Huomioidaan metsänkäyttöön kohdistuva palaute ja asukkaiden näkemykset • Seurataan hiilimarkkinoiden kehittymistä ja tartutaan mahdollisuuksien mukaan vaihtoehtoihin taloudellisiin kompensaatioihin	Metsänhoitosuunnitelman päivityksen yhteydessä	Tekninen toimi
Osallistutaan alueelliseen yhteistyöhön liittyen kuntien ilmastokestävään metsänhoitoon	• Tuetaan mahdollista hankekehitystä teemaan liittyen • Osallistutaan mahdolliseen hiilitaselaskelmaan yhdessä muiden kuntien kanssa	Kun ajankohtaista	Tekninen toimi, hallinto, maakuntaliitto, muut kunnat
Huomioidaan hiilinielut, hiilivarastot ja luonnon monimuotoisuus kunnan hankkeissa ja kaavoituksessa	• Huomioidaan Kutilan Kanavan hankkeessa puuston säilyttäminen • Arvioidaan kaavahankkeiden vaikutukset hiilinieluihin ja –varastoihin (esim. Hiilikartta-työkalulla)	Käynnissä	Tekninen toimi
Vastataan yksityisten metsänomistajien tietotarpeisiin ja vauhditetaan kestävien käytäntöjen leviämistä	• Kunta näyttää omilla kestävän metsänhoidon periaatteilla esimerkkiä ja kertoo käytännöistä sekä kokemuksista • Viestitään kunnan verkkosivuilla saatavilla olevasta neuvonnasta, rahoituksesta sekä tilaisuuksista (mm. Metsäkeskuksen)	2025 →	Viestintä, Metsäkeskus, MTK

Luonnon monimuotoisuus

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötahot
Osallistutaan maakunnalliseen luonnon monimuotoisuustyöhön	• Vieraslajien torjunnan maakunnallinen yhteistyö • Toteutetaan aktiivista vieraslajien torjuntaa sekä kunnan omana työnä että kannustetaan asukkaita, mökkiläisiä ja maanviljelijöitä osallistumaan vieraslajien torjuntaan esimerkiksi talkoiden tai kampanjoiden avulla. • Ollaan mukana toteuttamassa Priodiversity-hankkeen toimenpiteitä (mm. maakunnan lumo-ohjelma) ja lisätään toimien kautta myös kuntalaisten luontotietoisuutta • Omalta osaltaan Suomen ennallistamissuunnitelman toteuttaminen	Jatkuva	Tekninen toimi, ympäristön huoltopalvelut
Varmistetaan, että hankkeet, joilla voi olla merkittäviä luontovaikutuksia, ovat sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväällä pohjalla	• Tehdään tarvittavat luontoselvitykset • Viestitään avoimesti asukkaiden suuntaan	Jatkuva	Kaavoitus, rakennusvalvonta, yhteistyössä ELY, osakaskunnat, yksityiset toimijat
Vanhojen metsien suojelu	• Selvitetään mahdollisuuksia lisätä suojelualueita	Käynnissä	Tekninen toimi

Muut toimenpiteet - Kiertotalous

Taipalsaari kuuluu Etelä-Karjalan Jätehuolto Oy:n piiriin. Tavoitteena on huomioida kesäisin suuri mökkiläisten määrä jätehuollon järjestämisen osalta ja nostaa kunnan kierrätysastetta.

Kierrätys ja kiertotalous

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötaho
Kausivaihteluiden huomioiminen jätteiden keräyksessä	Viestitään jätteiden kierrätysmahdollisuuksista asukkaille ja vapaa-ajan asukkaille EKJH:n kanssa yhteistyötä tehden (esim. EKJH:n asiakastiedotteet). Tiedotetaan oikeanlaisesta kierrätyksestä, etenkin biojäte ja tekstiilijäte.	Jatkuva	Viestintä, EKJH
Järjestetään lajiteltavien jätteiden keräys tehokkaasti ja toimivasti	- Varmistetaan, että kunnan omissa kohteissa (myös koulut, päiväkodit) on riittävät jätteiden keräys- ja lajittelumahdollisuudet - Lisätään jäteastioita yleisille alueille	Jatkuva	Tekninen, viestintä, EKJH
Tutustutaan tarjolla oleviin kierto- ja jakamistaloutta edistäviin palveluihin ja otetaan niitä soveltuvien osien käyttöön	Materiaalitori edistää jätteiden, sivuvirtojen, ylijäämämateriaalien ja uudelleen käytettävien materiaalien hyötykäyttöä Korjaa.se kokoaa alueen korjauspalvelut samalle sivustolle RENET –uudelleenkäyttöverkosto kokoaa yhteen uudelleenkäyttöalan vastuulliset toimijat	2025 →	Tekninen toimi, viestintä, EKJH
Selvitetään yrittäjäyhteistyötä tavaroiden lainaus- ja korjauspalveluille	- Esim. polkupyörähuolto, ompelija, suutari, tavara/pienkonelainaamo - Korostetaan kirjaston roolia kiertotalouden edelläkävijänä ja viestitään kirjaston palveluista	2025 →	Sivistystoimi, viestintä, tekninen toimi

A photograph of a person in a dark jacket and orange beanie bending over in a forest, dropping a small object into a pile of trash on the ground. The forest floor is covered with fallen leaves and various pieces of litter, including plastic bottles and bags. The trees in the background have yellowing autumn leaves.

Muut toimenpiteet – Ympäristö/ilmastokasvatus

Kuva: Lauri Aapro

Ympäristö/ilmastokasvatus

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötaho
Osallistetaan lapset ja nuoret kunnan ilmastotyöhön yleistyvän ilmastoahdistuksen helpottamiseksi	Järjestetään kohtaamisia ja keskustelutilaisuuksia nuorten ilmastopäivien tyyliin	2025 alkaen	Kunnan eri toimialat, sivistystoimi, nuorisotoimi
Selvitetään kouluilla ja päiväkodilla kiinnostusta Vihreän lipun toimintaan	- Mahdollistetaan samojen koulutusmateriaalien saatavuus ja yhteinen linja - Selvitetään kunnan mahdollisuuksia tukea Vihreän lipun toiminnasta kiinnostuneita kouluja		Sivistystoimi
Kannustetaan koululaisia kiertotalouteen ja luonnon arvostukseen alueen toimijoiden opastuksella	- Tehdään yhteistyötä alueen toimijoiden kanssa esim. EKJH, Luonnonsuojeluliitto - Tuetaan rahallisesti teemapäivien/retkien toteutusta	Jatkuva	Sivistystoimi
Jatketaan hyviä käytäntöjä lähiluonnon , kuten retkeilykohteiden ja kosteikko-ympäristöjen hyödyntämisessä kouluopetuksessa	- Lisätään lasten ja nuorten luontotietämystä ja –kontakteja opetuksessa - Pidetään esillä luonnon monimuotoisuudesta aiheutuvia terveyshyötyjä	Jatkuva	Sivistystoimi, Luontoterveyden osaamiskeskus

A photograph of two people in winter clothing working in a snowy, mountainous landscape. One person is wearing a camouflage jacket and orange pants, while the other is in a dark jacket and orange pants. They appear to be handling a large, light-colored object, possibly a piece of equipment or a large bag, in the snow. The background shows rugged, snow-covered mountains under a clear sky.

Muut toimenpiteet – Kestävä matkailu ja vesien suojelu

Kuva: Lauri Aapro

Kestävä matkailu ja vesien suojelu

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötaho
Luonto-, pyörä- ja Saimaa Geopark -matkailun edistäminen ja etenkin Saimaan Saaristoreitin kehittäminen	• Kehitetään yhteistyökuntien kanssa pyörälautta Rastin toimintaa kestävämpään suuntaan esim. sähköistämisen myötä • Kehitetään matkailua vastuullisesti niin, että kohteet kestävät käyttöpaineen eikä luonto kulu • Toteutetaan tuotteistaminen, brändääminen ja matkailuviestintä kestävästi	Jatkuva	Kunnan eri toimialat
Kosteikkoympäristöjen hyödyntäminen matkailussa sekä kosteikkojen ja muiden luontoalueiden jatkuva huolto ja kunnostus	• Koulutetaan ja perehdytetään yrittäjiä hyödyntämään kosteikkoja matkailussa • Järjestetään kosteikkoympäristöjen huolto ja kunnostus	Jatkuva	Kunta
Nykyisten vesistöjen suojelutoimenpiteiden jatkokehitys sekä uusien vesiensuojelutoimenpiteiden käyttöönotto ja kokeilu	• Laaditaan ilmastoystävälliset jatkosuunnitelmat käytöstä poistuville turvetuotantoalueille • Varmistetaan metsätalouden vesien hallinta • Säilytetään nykyinen suojelutaso ja pyritään myös jatkuvaan parantamiseen	Jatkuva	LPR ympäristötoimi, kunta, asukkaat

3. Sopeutuminen ja varautuminen

Ilmasto on jo muuttunut ja tulee muuttumaan, vaikka hillintätoimissa onnistuttaisiin. Kunnissa tulisi tunnistaa merkittävimmät ilmastonmuutoksen riskit ja haavoittuvuudet sekä varautua näihin. Etelä-Karjalassa kuivat kesät lisäävät laajojen maastopalojen riskiä alueella. Ilmastonmuutos voi lisätä myös paikallisia rajuja ukkosmyrskyjä ja hulevesitulvia. Laajamittaiset sähkönjakelun tai tietoliikenteen vauriot vaikuttavat toteutuessaan koko yhteiskuntaan laajasti.

Kärjet kunnan sopeutumistyöhön

1. **Tulvariskit** riittävät sekä vesistöjen ns. kevättulviin sekä rankkasateista aiheutuviin hulevesitulviin. Rakennetun ympäristön lisäksi ne aiheuttavat haittaa maa- ja metsätaloudelle. Kunta sopeutuu seuraamalla ja selvittämällä vesistö- ja hulevesitulvariskialueita ja niiden kehittymistä
2. **Kuivuus** on riski etenkin maa- ja metsätalouden näkökulmasta. Kunnan mahdollisuudet sopeutua kuivuuteen liittyvät erityisesti vesilaitoksen toimintaan ja veden riittävyyden varmistamiseen, mutta kuivuus tulee huomioida riskinä myös kunnan omien metsien ja viheralueiden hoidossa. Metsänhoidossa voidaan mm. painottaa kuivuutta sietäviä lajeja.
3. **Yhteistyö.** Vahvistetaan yhteistyötä sopeutumisen kannalta keskeisten sidosryhmien ja yhteistyötahojen kanssa. Edistetään ilmastonmuutokseen sopeutumista ja lisätään omaa osaamista hanke- ja toimijayhteistyön kautta.

An aerial photograph of a waste management or recycling facility. In the foreground, a blue truck is stopped at a weigh station with a red and white striped barrier. The facility's paved area is filled with numerous green and blue recycling bins and several blue storage containers. In the background, there are large piles of organic waste, possibly mulch or compost, and a dense forest with autumn-colored trees under a grey, overcast sky.

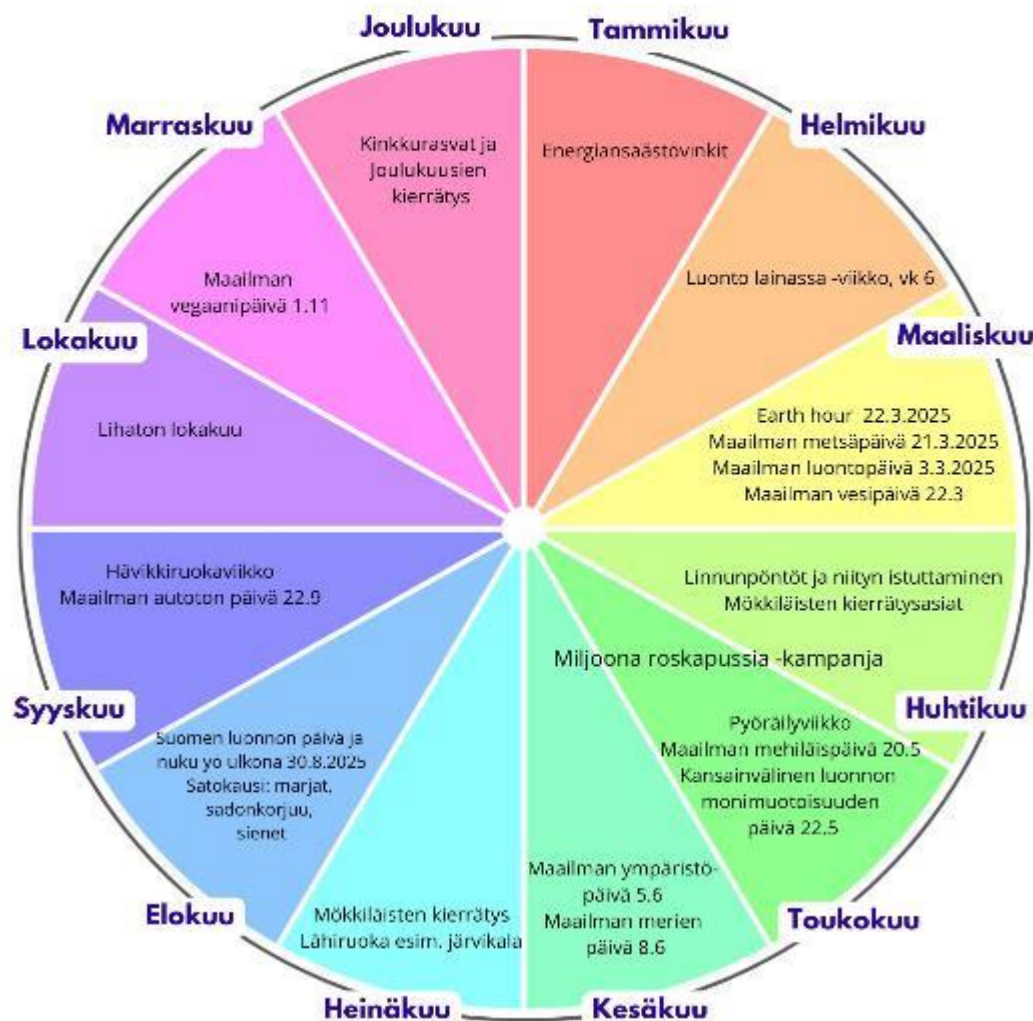
4. Viestintä ja osallistaminen

Kunnilla on lakisääteinen velvollisuus tarjota asukkaille ja sidosryhmille tietoa heitä koskevista asioista ja tärkeistä päätöksistä sekä osallistumismahdollisuuksia näihin vaikuttamiseen. Kunnan ilmastobrändi, eli kunnan imago, muodostuu kunnan omien tekojen ja viestinnän sekä muiden viestinnän seurauksena. Kunnan imago on alati muokkautuva. Ilmastomyönteisellä imagolla on positiivisia vaikutuksia kunnan veto- ja pitovoimaan.

Ilmastoviestintä ja osallistaminen

Toimenpide	Kuvaus	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötaho
Tehdään ilmastosuunnitelmaa ja ilmastotyötä tutuksi kuntaorganisaatiossa	- Perustetaan ilmasto-osio kunnan verkkosivuille - Lisätään ilmastoviestintä luontevaksi osaksi kunnan muuta viestintää - Tehdään some-viestintää, jota tukee ilmastoviestinnän vuosikellossa huomioidut vuosittaiset teemaan liittyvät kampanjat sekä teemaviikot	2025 →	Viestintä
Kannustetaan ja näytetään esimerkkiä toteuttamalla ilmastoviestintää asukkaille, yhdistyksille ja yrityksille	- Kannustetaan asukkaita päästövähennyksiin viestimällä kunnan ilmastotyöstä - Toteutetaan viestintää myös yhdistyksille mm. jakamalla infomateriaalia ja viestimällä hankeyhteistyön mahdollisuuksista	2025 →	Kunnan eri toimialat, viestintä
Otetaan kestävyysnäkökulmat huomioon ulospäin suunnattavassa viestinnässä	Kunta profiloituu ilmastomyönteisenä kestävän matkailun edistäjänä. Tätä viestiä viedään myös yrityksille.	2025 →	Kunnan eri toimialat, viestintä
Kunta tekee ilmastoviestinnässä yhteistyötä naapurikuntien, maakuntaliiton ja muiden sidosryhmien/verkostojen kanssa	- Jaetaan tietoa ja vinkkejä tulevista tempauksista ja teemaviikoista - Tehdään ristiin linkitystä ja nostetaan toistemme hyviä ja kannustavia uutisia	2025 →	Maakuntaliitto, asiantuntijaorganisaatiot, naapurikunnat, viestintä

Ilmastoviestinnän vuosikello, yhteisiä teemoja, L-S kunnat

Länsi-Saimaan kunnat ovat ottaneet käyttöön yhteisen ilmastoviestinnän vuosikellopohjan, jota jokainen kunta täydentää omilla teemoilla.

An aerial, high-angle photograph of a large-scale solar panel installation on a flat roof. The panels are dark blue or black, arranged in a precise grid pattern, and are held up by metal mounting rails. The perspective creates strong diagonal lines across the frame. In the upper right corner, a portion of a building's exterior wall and a white vent pipe are visible.

5. Suunnitelman toteutumisen seuranta

Ilmastosuunnitelman päivitys, toteutus ja seuranta

Kunnan ilmastotyöryhmä päivittää ja seuraa ilmastosuunnitelman toteutumista vähintään kaksi kertaa vuodessa. Toimenpiteitä toteuttavat kaikki toimialat.

Ilmastosuunnitelman toimenpiteiden etenemisen seurantaan ja päivittämiseen käytetään tätä asiakirjaa. Etenemisen seurannassa ilmastosuunnitelman toimenpiteet merkitään seuraavilla värikoodeilla, etenemistilanteen mukaan:

Punainen = ei vielä aloitettu, jäljessä

Keltainen = suunnitteilla

Sininen = toteutuksessa

Vihreä = valmis

Seurantaindikaattorit 1/3

Toimenpide- kokonaisuus	Indikaattori	Lähde	Tiedon saatavuus
Ilmastojohtaminen	Kuntaan myönnetty ulkoinen ilmastotyön rahoitus	Tilinpäätös	Vuosittain
	Ilmastotyön investoinnit	Talousarvio / ilmastobudjetti	Vuosittain
Uusiutuva energia ja energiatehokkuus	Kaukolämmön, öljylämmityksen, sähkölämmityksen ja muun lämmityksen yhteenlasketut päästöt ktCO ₂ e	Syke	Vuosittain
	Kulutussähkön päästöt ktCO ₂ e	Syke	Vuosittain
	Kunnan kiinteistöjen lämmitysöljyn kustannukset €	Tekninen toimi	Vuosittain
	Kunnan aurinkoenergian vuosituotanto	Tekninen toimi	Vuosittain
	Kunnan sähkön vuosikulutus	Tekninen toimi	Vuosittain

Seurantaindikaattorit 2/3

Toimenpide-kokonaisuus	Indikaattori	Lähde	Tiedon saatavuus
Kestävä liikenne ja liikkuminen	Tieliikenteen päästöt kunnassa CO2e/vuosi	Syke	Vuosittain
	Sähkö/täyshybridi/kaasuautojen osuus kaikista kuntaan rekisteröidyistä ajoneuvoista	Tilastokeskus	Vuosittain
	Kulikutapaosuuksien mittaukset	Etelä-Karjalan liikkumistutkimus	Seutukunnittain (Luumäki, Lemi, Taipalsaari, Savitaipale), viiden vuoden välein
Kestävä ruokajärjestelmä ja maatalous	Kotimaisia raaka-aineita ja LUOMU-raaka-aineita hyödyntävien kasvisruokapäivien määrä lkm /kasvisruoan kulutus vuodessa kg	Ruokapalvelut	Vuosittain
	Ruokahävikin määrä kg	Ruokapalvelut	Vuosittain
Metsät, hiilinielut ja luonnon monimuotoisuus	Kunnan metsien hakkuumäärät	Tekninen toimi	Vuosittain
	Hakkuumäärät kunnan alueella	LUKE	Vuosittain
	Suojeltujen metsien pinta-ala	LUKE	Kolmen vuoden välein

Seurantaindikaattorit 3/3

Toimenpide- kokonaisuus	Indikaattori	Lähde	Tiedon saatavuus
Ilmastoviisas maankäyttö, vähähiilinen rakentaminen ja infra	Toteutettujen kaavojen ilmastovaikutusten arviointien lkm	Tekninen toimi	Vuosittain
	Toteutettujen rakennus-, saneeraus-, purku- ja infrahankkeiden yhteenlasketut päästöt	Tekninen toimi	Vuosittain
	LED-valojen osuus kunnan katu- ja ulkovaloista %	Tekninen toimi	Vuosittain
Jätteiden käsittely ja kiertotalous	Jätteiden käsittelyn päästöt ktCO ₂ e	Syke	Vuosittain
	Kierrätysaste ja muut kiertotalouden indikaattorit	EKJH	Vuosittain
Viestintä, vuorovaikutus, yhteistyö	Ilmastoviestinnän julkaisut kunnan viestintäkanavissa kpl	Viestintä	Vuosittain
	Yrityksille suunnattujen ilmastoon liittyvien infotilaisuuksien lkm	Elinvoiman edistäminen ja kuntakehitys, elinkeinopalvelut	Vuosittain